

ALTI KÖŞELİ YILDIZ

Altı köşeli yıldız ilkçağ öncesi kültürlerde sanatsal değerinden ziyade farklı mistik anlamları içinde barındıran bir sembol olarak göze çarpmaktadır. **Sembol üç semavi dinde ve farklı felsefi görüşlerde kullanılıyor olmasına rağmen insanlar tarafından bugün Yahudileri çağrıştırmakta olup Yahudilerin ulusal-dini kimliklerinin bir parçası olmuştur.**

Bezeme sanatlarında ise altı köşeli yıldız düz, kırık ve kapalı şekillerin birbirine geçmesiyle elde edilmiş bunun sonucunda sonsuz kompozisyonlar yaratılmış; bu kompozisyonlar taş, tuğla, çini ağırlıklı olmak üzere hemen hemen her malzemeye uygulanmıştır.

Altı köşeli yıldız özellikle İslamiyet'ten sonra insan ve hayvan figürlerinin yerini alan geometrik kompozisyonların merkezinde bulunmaktadır.

Geometrik kompozisyonların belirli, sürekli ve tutarlı bir hale gelmesi **Karahanlı ve Büyük Selçuklu** dönemlerinde gerçekleşmiştir. Erken devir Anadolu-Türk Mimarisinin tezyinatı sınırlı olmakla birlikte 13. yüzyıl ortalarına kadar çeşitli yöresel farklılıkların etkisi altında kalmış; 11. yüzyıldan sonra geometrik kompozisyonlar belirli formüllere bağlanarak değişik oyma tarzlarıyla üretilmiştir.

Anadolu Selçuklu mimari tezyinatı ile Anadolu Beyliklerinin mimari süslemelerini birbirinden kesin çizgilerle ayırmak çok zordur. 14. yüzyıl özellikle mimari eserlerin dış cephe süslemelerinde sadeliğe doğru gidilen bir dönemdir. 13. yüzyılda gelişmiş olan geometrik kompozisyonlarda doğadan alınmış motiflere doğru bir geçiş olmuştur.

Türk çini sanatının Uygurlara kadar uzanan çok eski bir geçmişi vardır. Mimariye bağlı olarak gelişen çini sanatı Anadolu'ya Selçuklular'la girmiş farklı teknikler uygulanarak Anadolu-Türk mimarisinde çok zengin örnekler verilmiştir.

Osmanlı sanatında altı köşeli yıldız sembolü ağırlıklı olarak taş, çini ve ahşap malzemeye uygulanmış çini sanatında mozaik tekniği yerine tek renkli sır altı tekniğine bırakmış, ahşap malzeme de ise genellikle Selçuklu geleneği devam etmiştir. Altı köşeli yıldız sembolü Osmanlı sanatında camilerin cümle kapılarına, tabhane ve eyvan duvarlarının alt bölümlerine ve minberlerin şebekelerinde yer yer görülmektedir.

Özel bir altı köşeli yıldız olan; iki eşkenar üçgenin zıt yönde iç içe geçmesi sonucunda oluşan **Mühr-i Süleyman sembolü** Anadolu Türk sanatında hemen hemen her malzemeye uygulanan, farklı içsel anlamlar taşıyan bir değerdir. Fakat bu sembol birtakım dar görüşlü ve bilinçsiz insanlar tarafından özgün yerlerinden çıkarılmış veya yok edilmiştir.

Altı köşeli yıldız formu farklı tiplerde çeşitli malzemelerle uygulanarak görsel bir çeşitlilik sağlanmıştır.

İlk Çağ Öncesi Kültürler

Tarihte altı köşeli yıldız figürünün ilk olarak kimler tarafından kullanıldığı bilinmemektedir de bu figürün Bronz Çağı'na dayanan bir geçmişi olduğuna ilişkin görüşler vardır. O dönemde bu şeklin örneklerine **Mısır'da, Kuzey Amerika'da ve Hindistan'da** rastlanılmıştır. Ayrıca bazı araştırmacılar bu sembolün ilk örneklerini Taş Devri'ne dek uzatıp, İskandinavya'da da kullanıldığını söylemektedirler.

Son zamanlarda bu kronolojik kullanım görüşünün doğru olduğuna kanaat getirilmiş; altı köşeli yıldız sembolünün Bronz Çağı'nda ve Bronz Çağı'ndan daha önceki devirlerde Avrupa ve Ortadoğu'da beş köşeli yıldızla birlikte özellikle süs ve büyü işareti olarak kullanıldığı iddiaları ortaya atılmıştır. Başka bir araştırmacı ise sembole örneklerini çoğaltarak bu şekle; İskandinavya'da Taş Devri'ne ait bir toprak kasede, Eski Mısır'da, Orta Amerika'da, Yukatan güneş steline, Batı Nevada'da bir kaya resminde ve Hindistan'da rastlanılmış olduğunu ifade etmektedir.

Altı kollu yıldız motifi İslamiyet öncesinde Türkler arasında teşekkül eden Oniki Hayvanlı Türk Takvimi'nde de bir burç sembolü olarak gösterilmiştir. Yine aynı şekilde Hun ve Uygur sehparından birinin üzeri altı kollu yıldızlarla ve altıgenlerle bezenmiştir.

Ön Türk boylarında Tamga olarak da kullanılan sembol iç içe geçmiş iki üçgenden meydana gelmektedir.

Kün-Eki sembolü iç içe geçmiş ters-yüz iki üçgendir, altı köşeli yıldız olarak da bilinen bu şekil İdil-Ural bölgesinde ve Kumanlarda görülmektedir. Bu sembolün Proto-Türkçe'deki adı "Uçu-Eki" olup Gök İkili anlamına gelmektedir; sembolün M.Ö 3000 yıllarında Ortadoğu'ya indiği sanılmaktadır.

ÖN-TÜRK TARİHİNDE, İÇ İÇE GEÇMİŞ İKİ ÜÇGENDEN OLUŞAN BU YILDIZ YARADANI VE YARADILANI İFADE ETMEKTEDİR.

Ön-Türk boylarında bu yıldız Temur Kazık'ı simgelemektedir. Daha sonra bu yıldızın adı bazı Türk boylarınca **"Çolpan Yıldızı"** olarak adlandırılmıştır. Çolpan Yıldızı tüm Türk boyları tarafından Tanrı'nın bir lütfu ve kendilerinin yol göstericisi olarak kabul edilmiş ve kırmızı renkli sabit yıldız (Temur Kazık) olarak isimlendirilmiştir.

Bunun dışında altı köşeli yıldız Alpler'de kaya resimleri olarak görülen; büyü ile ilgili yazmalarda bir güç simgesi olarak beliren bir semboldür. Daha sonraki dönemlerde bazı kültürlerde adı geçen yıldızın sembolünün Yukarı Mezopotamya ve Britanya'nın bazı bölgelerinde Demir Çağı'na ait örnekleri de bulunmuştur. Ayrıca Elephania Mağarası'nda ve Barbaria (Afrika'da bir bölge) Duvarları'na kadar uzak yerlerde dahi bu yıldızın izlerine rastlamak mümkün olabilmektedir. Bu sembolçeşitli uygarlıklar tarafından çarkifelek ve güneş kursu gibi şekillerle birlikte de kullanılmıştır.

Bu iç içe geçmiş ters ve düz iki eşkenar üçgen şekli insanın belki de varlığının başlangıcından beri ya da en azından ilk şehirleşme ve medenileşme hareketinin başladığı "Çatalhöyük"ten beri pek çok yerde görülür ve artık sembol olarak temelde **"erkeği" ve "kadını" remzettikleri** genel kabul görerek oturmuştur.

Bu yıldız, sadece kadın-erkek sembolizması dışında sonradan yüzlerce veya binlerce farklı anlama da gelebilecek şekilde tanımlanmıştır.

Başka bir görüşe göre ise; Eskiçağ dünyasında yıldızın Tanrılarla ilişkisi söz konusudur. "Buna göre çocukluktan çıkan erkeğin yaratımdaki rolünün keşfedilmesi sonucu özellikle bebek Dionysos figürü ile bu yıldız ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle M.Ö 900'lerde Anadolu'nun önce batısında daha sonra ise doğusunda bu yıldız Dionist-Zionist bir yıldız şeklinde algılanmaya başlanmıştır. Altı köşeli yıldız motifinin Roma'da kullanılışının örnekleri Baalbek'teki Bakkhus mabedinde ve Tauroentum'daki yer döşemelerinde görülmektedir.

Hint kültüründe güneşi sembolize eden altı köşeli yıldız bu kültürde Yantra olarak adlandırılmakta; sembol eski Hint geleneğinde yaratıcı Vişnu üçgeni ile yıkıcı Şiva üçgeninin birliğini ifade etmekte başka bir deyişle Kutsal Evliliği simgelemektedir. Böylece maddi dünyanın yaratılışına ve yıkılışına göndermede bulunur. Hint kültüründe belirgin bir önem taşıyan bu yıldıza Hint mabetlerinde, mezarlıklarında ve hatta Hint gemilerinin sancaklarında rastlamak mümkündür. Hint kültüründe Yantra'ya benzeyen bir diğer altı köşeli yıldız şekli ise **"Mandala"** olarak isimlendirilmektedir.

Bir merkez çevresinde düzenlenmiş simgesel bir görüntü olan Mandala; hem bir evren simgesi, hem insan ruhunun bir tasviri, hem de derin düşüncenin kutbu olan ve merkezde yer alan Tanrı'nın mucizevi bir biçimde görünür hale gelmesidir. Bu sözcük Hindu ve Budist ayinlerinde mistik bir diagram oluşturmak için telaffuz edilen ve en hızlı yayılan sembollerden biri olup; sembolün yüzlerce çeşidi vardır. Mandalaların çoğu bir çember ve ortasında bir kareden oluşmaktadır. Mandala aynı zamanda, töreni düzenleyen sihirbazın sihirli halkası ve çevrelenmiş kutsal mekan (imago mundi) anlamına da gelmektedir. Anahat çakra yedi enerji merkezi arasında aracılık ettiği için özel bir önem taşır. Havanın etkisi altında bulunan "mandala"sı, karşıtların birliğini simgeleyen ve birbirine geçmiş iki ters üçgenden oluşan altı köşeli bir yıldızla temsil edilir. Başka geleneklerde olduğu gibi "kalbin yeri" ve kendini adamanın merkezidir.

Bazı Uzakdoğu kültürlerinde altı köşeli yıldız şekli itibarıyla **eril-dişil** ilişkileri simgelemektedir. Nepal'de ruh ve madde arasındaki ilişkiyi simgeleyen bu yıldız kralın tacına işlenmiştir.

Kuzey Amerika'daki Kızılderili kabileler de Nepal'deki gibi; altı köşeli yıldız ruh ve maddenin birleşimi anlamında kullanmışlar ve bu şekilde **"yukarısı ne ise, aşağısı da aynıdır"** düşüncesinin simgesini bulmuşlardır.

Çin okült kitaplarından "Yi-King" tamamen altı köşeli yıldızlar üzerine kuruludur. Yi-King şekilleri "Değişimler" kitabı adı altında toplanmışlardır. Hexagramlar her biri altı çizgiden oluşmuş sembollerdir. Emirleri (buyrukları-düzenleri-kaideleri) kayıt eden; evrensel düzen veya taoyu temsil eden bu çizgiler veya sıralar devam etmeyi veya etmemeyi açıklamışlardır. Ayrıca Çin'de bunlar Yin (dişil prensip) ve Yang (eril prensip) olarak görülmüşlerdir ki böylece yerle göğün evliliği temsil edilmektedir; bu da bereketin ve edebiyetin talebi anlamına gelmektedir.

Bu yıldız iki eşkenar üçgenden oluştuğuna göre sembolizmasını da yine üçlem olarak incelemek yerinde olur. Hemen hemen her millet ve kültürde üç sayısı, kutsal, simgesel veya mistik anlamlar taşır. Üçgenin simgelediği kavramlara örnek olarak; anne-baba-çocuk kapsamında aile, geçmiş-şimdi-gelecek kapsamında zaman, toprak-hava-su kapsamında doğa, katı-sıvı-gaz kapsamında madde ve proton-nötron-elektron kapsamında atom üçlülere gösterilebilir.

Batı okültüsleri, özellikle simyacılar sembole çok önem vermişler ve hakkında dört unsurla, evölüsyon-envölüsyon ilkesiyle, pozitif ve negatif güçlerin senteziyle ilgili değişik, sayısız yorumlar yapmışlardır.

Altı köşeli yıldızın içerdiği dört temel elemandan tepe noktası yukarıda olan üçgen Ateş'i, tepe noktası aşağıda olan üçgen Su'yu, su üçgenin taban kenarı ile kesişen ateş üçgeni Hava'yı, ateş üçgeninin taban kenarı ile kesişen su üçgeni ise Toprağı göstermektedir.

Tüm bunların bir altıgen içinde birleşmeleri ise evreni oluşturan elemanların uyum ve beraberliğini dile getirmektedir. Öte yandan; her iki üçgenin taban kenarlarının uçlarına yerleştirilen ve maddenin dört özelliğini oluşturan sıcak-kuru, soğuk-yaş durumları, dünyayı oluşturan ve sayıları yine dört olan hava, su, ateş ve toprak elemanlarının bulundukları yerlerle de uyum sağlamaktadır. Su ve ateşin, düşman unsurları arasındaki ahengi ifade eden bir simya simgesi olarak kullanımı

XVII. yüzyılın sonlarına doğru yaygınlık kazanmıştır. Simyacılar göre kükürt merkezi ateştir; her varlıkta bulunur ve içten dışa doğru tesir ederek tekâmülü ve düşünceyi sağlar. Tüm organizmaların konstrüktif prensibidir. Ateş üçgeni yukarıya yöneliktir, çünkü alev hep yukarı çıkmak ister. Su üçgeni ise, suyun dökülmek istediği yöne bakar ve ateşi keserek onu söndürür. Ateş sıcakla kuru, su yaşla soğuk, toprak soğukla kuru, hava ise yaşla sıcak arasındadır. Sonuçta bu bileşimlerin; değişmedeki karşıtlıkların, zıtlıkların, kozmik birliğin ve onun akıl almaz ve karmakarışık ifadesinin bir sentezi olduğu kabul edilmektedir.

Zıtlıkların birliği yoluyla nefis "sıvı ateş" ve "ateşli su" haline gelir ve aynı zamanda diğer unsurların olumlu niteliklerini de elde eder. Bu yüzden su "sabit" ve "yakmayıcı" hale gelir. Çünkü nefsin "ateşi" onun "su" yuna sabitlik verendir. Bunların yanında nefsin "su"yu "ateş"e "hava"nın yumaşaklığını ve her yerde bulunuşunu verir. Bazı simya kitaplarında ise altı köşeli yıldız içtiğimiz su için kullanılmaktadır.

Çeşitli yorumsal açıklamalara yol açan, bu düzendeki faktörlerin seçiminde maddi plandan manevi plana geçiş olduğu kadar, erillik ve dişlilik prensiplerinin bir kaynaşması ve tam olmayandan tam ve mükemmel olana doğru sürüp giden bir gelişmenin rol oynadığı sanılmaktadır.

Modern hermetik büyücülükte altı köşeli yıldız Güneş ve gezegenleri temsil etmekte olup, Makrokozmos veya Evreni sembolize etmektedir.

Hermetik geleneğe göre altı köşeli yıldız Makrokozmosun veya Evrenin sembolüdür. Ay bir gezegen kabul edilip, Venüs, Jüpiter, Saturn, Mars, Merkür altı kolun herbirine yerleştirilmekte, ortada ise Güneş yer almaktadır. Ayrıca altı köşeli yıldız Hermetik geleneğe göre yedi temel metali (metallerin tümünü) ve göğüntümünü özetleyen yedi gezegeni içinde toplar; her gezegen bir elemente karşılık gelir.

Şöyle ki: En üstte Ay - gümüş, altta Satürn - kurşun; sağ yukarıda Venüs -bakır, sağ aşağıda Merkür - civa, sol tarafın uçlarında Mars - demir, Jupiter - kalay çiftleri ve yıldızın ortasında da güneş-altın yer alır; yani güneş altındır.

Simyanın tüm düşüncesi ve işi, çevrede bulunan kusurlu ve değersiz elementlerin, ortada bulunan ve altınla Güneş'in simgelediği tek bir mükemmelliğe dönüştürülmesinden ibarettir; bu ise altı köşeli yıldız da ifadesini bulur.

Heksagram Yunanca'da altı harfli sözcük veya altı çizgili anlamlarına gelir. Ancak, burada, bu altı harfin hepsi de "A" ya da Alpha'dır. Buna göre Heksagram Heksalfa ile özdeşleşir. Çünkü Grek alfabesinin ilk harfi olan Alpha'nın sembolü altı yerden okunur. **Alpha harfinin altı kez tekrarlanması kendine özel bir anlamı vardır. Bu altı kez tekrar "başlangıçta Tanrı, yeni hayat, ışık, en yüksek tekâmül, en yüksek hedef ve Tanrısallık" anlamlarına gelir.**

Hemen hemen her sembol gibi Heksagram'da en eski zamanlarda bile bir kült olarak farklı kıta ve kültürlerde yer almıştır.

Bir görüşe göre o devirlerde böyle bir yıldızın sihirli bir güce sahip olduğuna inanılır, yıldız kötü

ruhları kovan ve insanları kötülüklerden koruyan bir tılsım olarak kullanılırdı. Mısırlılar'da yıldızın piramit şeklinde Firavunu, yani Tanrı'yı temsil ettiği, piramitteki üçgenlerin merkezi noktalarında Firavunların mezarlarının bulunduğu, piramitteki üçgenlerin ise dünyanın giriş ve çıkış kapılarını temsil ettiği belirtilmektedir.

Efsaneye göre, **Büyük İskender'in askerleri, Mısır Seferi sırasında Gize'nin Büyük Piramidi'nin** içinde bu konuyla ilgili bir metin bulmuşlar. Tanrı Hermes'in mezarı da bu piramidin içindeymiş. Buna göre Hermes bir elmas uçla, zümrüt bir levhanın üzerine bir metin kazımış. **Zümrüt Tablet'in** ilk cümlesi şöyledir:

"YALAN SÖYLEMEDEN, ÇOK DOĞRU VE GERÇEKTİR Kİ: YUKARIDA OLAN AŞAĞIDA OLANLA, AŞAĞIDA OLAN DA YUKARIDA OLANLA AYNIDIR."

Hermes Trismegistos'un yazıtının anlamı, her bireyin **makrokozmu** andıran bir **mikrokozmu** olduğu ve böylece yaşamında kendine çiziceği yolun da kendine özel olacağıdır. Bu ifadenin sembolü de bir ucu aşağı ve bir ucu yukarı bakarak keşilen iki eşkenar üçgendir, bu da altı köşeli yıldızın tarifidir.

Trismegistos, "**üç kere büyük**" veya "**üç kere güçlü**" anlamına gelir. "**Alemin üç kısmı**", "**evrenin üç büyük bölümüne**" yani manevi, psişik ve cismani sahalara (bunların sembolleri gök, hava ve topraktır) denk gelmektedir.

İlk Çağ (Eski Çağ) ve Orta Çağ

YAHUDİLİK

Yahudi söyleminde Magen David adıyla tanınan altı köşeli yıldız figürü, nerede olurlarsa olsunlar asırlar boyu Yahudilere; daha parlak bir gelecek vaadini simgelemiş ve David'in Krallığı'na kadar uzanan umut ve inanç dolu bir tarihin simgesi olmuştur.

Kitab-ı Mukaddes'in II. kitabı olan Çıkış kitabında anlatıldığına göre; İsrailoğulları'nın (İbraniler) Mısır'dan çıkıp Tanrı'nın kendilerine vaad ettiği toprak olan Kenaan topraklarına (bugünkü Filistin toprakları) ulaşmaları kırk yıllık bir süreci kapsar. İsrailoğulları (İbraniler) bu yolculuğu Tanrı'dan aldıkları ilahi emirler doğrultusunda konar-göçer olarak yaparlar. Filistin toprakları Tevrat'ta kaydedildiğine göre Hz. İbrahim ve zürriyetine Tanrı tarafından vaad edilmiş bir topraktır. İsrailoğulları'da (İbraniler) Hz. İbrahim'in torunları olduğu iddiasından hareketle Filistin'e gitmekteydiler. İsrailoğulları (İbraniler) bu yolculuğa oniki boy halinde çıkarlar.

İsrailoğulları'nın (İbraniler) her bir boyun güvenliğini sağlamak amacıyla konup göçmeleri sırasında aldıkları askeri bir duruş şekli vardır. Bu şekil altı köşeli yıldız şeklinde olup eli silah tutan erkekler altı köşeli yıldız oluşturan çizgileri takip etmiş, kadınlar ve çocuklar ise iki eşkenar üçgenin keşimesi sonucu meydana gelen altıgen alanın içinde yolculuklarını sürdürmüşlerdir. Diğer bir anlatıyı göre ise İsrailoğulları'nın (İbraniler) çölde konakladıkları süreç içerisinde konaklama krokisi olarak altı köşeli yıldız formu esas alınmış, kadınlar ve çocuklar altıgen alanın içinde erkekler ise altıgen alanın dışında konaklamışlardır.

Bazı Yahudi düşünürler birtakım verilerden hareketle bunun böyle olduğunu iddia etmektedirler, ya da bir hipotez olarak öne sürmektedirler. Bu varsayımlar ise Yahudiler tarafından makbul karşılanmaktadır; bu sembolün bir diğer adı da "**Şhaddai**"'dır.

Şhaddai İbranice de iki temel anlama gelmektedir.

Birinci anlamı; kadın göğsü, anne memesi, hayat kaynağı, kuvvet kaynağıdır.

İkinci anlamı ise; her şeye gücü yeten Kadir-i Mutlak Tanrı'dır; ve bu anlam Yahudiler tarafından daha makbul karşılanmaktadır.

Yahudiler Magen David'in içine Şhaddai yerleştirerek Ona bir kutsiyet atfetmiş olurlar. Yahudi mistisizmi olan Kabala'ya göre en mükemmel, en yetkin jeometrik şekil eşkenar üçgendir; çünkü eşkenar üçgen her tarafıyla dengeli olup açıları ve kenarları birbirine eşittir. Kabala'ya göre bir ön kabul olarak 360° varsaydığımız daire çokgenlerin çoğalması olduğundan 360° değildir, ama zıt yönde iç içe geçmiş iki eşkenar üçgenden oluşan Magen David'in açisal değeri 360° dir.

Kabala'ya göre 360° evrende var olan tüm varlığı kuşatan değerlerin toplamı veya Panteizm (**Tanrı Herşey'dir / Herşey Tanrı'dır**) olarak yorumlanabilir.

İslam dininde Peygamber olduğuna inanılan Davud'a; Yahudilikte Kral David olarak inanılır. Bunun

sebebi ise o dönemde başka bir nebinin olmasıdır. Yahudilik Kral David'i bir takım spürüel güçleri olan, çeşitli ilahi ilhamlar alan, ilahi sezgileri olan bir kral olarak görür, hiçbir zaman Kral David'i peygamber olarak görmez, ama yine de Mezmurlar Kral David'in yazdığı bir bölümdür. Bir anlatıya göre savaşkan bir kral olan David'in kullandığı kalkanın altı köşeli yıldız şeklinde olduğu; bir diğer anlatıya göre ise kalkanın yuvarlak olduğu ve bu kalkanın üzerinde altı köşeli yıldız motifinin işlenmiş olduğu kabul edilmektedir. Her iki anlatıda bahsedilen altı köşeli yıldız motifi bir mucizeyle oluşmuş veya Tanrı tarafından verilmiş bir şey olmayıp insan yapısıdır.

David, tıpkı bir kalkanın arkasına sığınır gibi Tanrı'nın korumasına sağındığını dualarında, şiir ve mezmurlarında defalarca tekrarlamış, mezmurlarının tekrarlanan teması **"TANRI BENİM KALKANIMDIR"** tümcesi olmuştur.

İbranice'de "Magen" sözcüğü savunma anlamındaki "Lehagen / Hagana" sözcüğüyle aynı köke sahiptir ve savunucu / koruyucu anlamını taşır. "Magen", ayrıca koruyucu bir askeri donanım olan "Kalkan"'a verilen addır. Buna göre Magen David; David'in Kalkanı /David'in Koruganı demektir.

Bu konuda araştırma yapanların yorumlarına göre; bu motif, Yahudi kimliğini kazanmasını belki de şeklinin David adının İbranice yazılış biçimine benzemesine borçludur: David İbranice'de üç harfle; **"Dalet-Vav-Dalet"** harfleriyle yazılmakta olup, erken dönem İbrani alfabesinde **"Dalet"** harfi Yunan alfabesindeki aynı sesin harfi olan "Delta"ya çok benzeyen bir üçgen şeklinde, buna göre de David ismi aralarında dikey bir çizgi bulunan iki üçgen şeklinde yazılırdı. İki "Dalet"'in değişik bir biçimde birleştirilmesinden meydana gelen altı köşeli yıldız figürü, aynı zamanda David adının yazılımıydı. Bu figürün Kral David'in monogramı olduğu şeklindeki iddialara, mantıklı varsayımlar gözüyle bakılmaktadır.

Museviler arasında çok yaygın olan bir inanişaya göre altı köşeli yıldız şeklindeki mühür yüzüğünün her bir köşelerinde Musa, Ya'kub İshak ve İbrahim peygamberlerin ve Kral David'in adları kazılıdır.

Talmudik dönemde bu figür daha anlam yüklü bir şekilde çizilmiştir. Figürün ortasına ve üçgenlerin kesişme noktalarına İbranice **"AGLA"** kelimesi yazılarak sembolün anlamının daha da artacağı düşünülmüştür.

AGLA kelimesi Ateh= senden, Gibur = kuvvet, Leolam= ebediyen, Adonai=Ey Tanrı anlamına gelen kelimelerin ilk harflerinden meydana gelmektedir. Bu kelimeler ard arda sıralandığında bir dua oluşmaktadır. **"Sonsuz Yüce Tanrımız Huzurunda Güçlü Olalım"**

Franz Rosenz Weig'e göre ise bu simgenin herbir köşesi felsefi anlamlar taşımaktaydı. Bu anlamlar Yaradılış, Kurtuluş, Tecelli, İnsanlık, Dünya ve Tanrıdır.

Kabala'ya göre bir şeyin kendisi ile zıddı birbirlerinin karşısı olmayıp bir bütünü oluştururlar; buna göre altı köşeli yıldız zıtlıkların dengesini ifade eder.

Magen David'in iç açılarının toplamı 2160°'dir. 2160 sayısının rakamsal değerinin toplamı 6+2+1= 9'dur. Dokuz sayısı Tanrı'yı sembolize eden ve en mükemmel sayı olan on sayısından bir eksiktir. Yahudiler Magen David'in içine İbranice (y) harfi olan (yod) harfini yerleştirerek Tanrı'nın mükemmelliğini sembolize ederler.

Kabala'ya göre bu şekil bir bütünü oluşturan eril ve dişil prensipler veya bir bütünü meydana getiren eril ve dişil prensiplerin dengesidir.

İsrail'de bugün bu motifin en eski arkeolojik kalıntısına, Bet-El yöresindeki M.Ö. 10-20 yıllarına tarihlenen yapıda rastlanmıştır. Aynı motif; Kineret Gölü kıyısındaki 2. yüzyıldan kalma Kfar- Nahum Sinagogu'ndaki oymalar arasında da görülmektedir. Mozaik, fresk ve taş oyma sanatı bakımından çok zengin olan bu sinagogun kalıntıları arasında o yörede yetişen meyve ve sebze motiflerinin yanı sıra Menora gibi dinsel simgelerin figürleriyle beş ve altı köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır. 6. yüzyıl İtalya ve İspanya'sında "David" adlı kişilerin mezar taşlarına altı köşeli yıldız figürlerinin kazınmış olduğu görülür. Kullanım dışı kalmış eski din kitaplarının ve dinsel gereçlerin saklandığı bir tür eski dinsel eşya arşivi niteliğindeki meşhur Kahire Genizası'nda bulunan 10. yüzyıla ait bir okul defterinde

İbranice yazı alıştırma için süsleyen bir Menora'nın iki yanına çizilmiş "Magen David"ler bu yıldızın diğer tipik Yahudi sembolleriyle birlikte kullanıldığı en eski örneklerden biri sayılmaktadır.

Magen David tabiri, halk arasında tanınmış olan bir gizemli alfabe ile ilgili olarak Geonim devrinde ve 12. yüzyılda Karaim eserlerinde görülmektedir.

Altı köşeli yıldızın "David Yıldızı" olarak adlandırıldığı ilk yazılı örnek 13. yüzyılda Kabalist Yosef

Gikatilla'nın eserlerinde görülmektedir.

Altıgen şekil ilk kez 14. yüzyılda Nahmanides'in torunu tarafından kaleme alınan Sefer ha ge'vul adlı kabalistik eserde Magen David olarak tanımlanmıştır.

Magen David 13. ve 14. yüzyıllarda Almanya'da inşa edilen sinagoglarda ve Ortaçağ'ın İbranice el yazısı metinlerinde belirli bir ismi veya anlamı ifade etmeden kullanılmıştır.

Ortaçağ'da ve Ortaçağ sonrası dönemlerde Yahudiler Magen David'i yangından korunmak amacıyla özellikle de birahanelere asarak kullanmışlardır. Öyle ki Magen David Almanya'da birahanelerin sembolü haline gelmiştir. Altı köşeli yıldız XIII. ve XVII. yüzyıllar arasında **"Davud'un Kalkanı" ve "Süleyman'ın Mührü"** terimleri; arasında ayırım yapılmaksızın kullanılmıştır.

1354'te IV. Charles (M.S. 1316-1378) Prag'daki Yahudi Cemaati'nin, daha sonraki dokümanlarda "Kral Davud'un Bayrağı" olarak isimlendirilecek olan altı köşeli yıldız ile "Süleyman'ın Mührü" adı verilen beş köşeli yıldız işlemeli kırmızı bir flama kullanmalarına izin vermişti.

Altı köşeli yıldız, Kral David'e verilen önemden dolayı resmi bir sembol olmuştur. Çünkü Kral David altı köşeli yıldız sembolünü kendi kalkanı üzerinde taşımıştır. Resmi bir sembol niteliği taşıyan altı köşeli yıldız burada daima Magen David olarak isimlendirilmiştir. Altı köşeli yıldız özellikle 1492'den itibaren kitaplarda baskı işareti olarak kullanılmıştır.

Yahudi basın tarihinin bilinen ilk İbranice kitabı 1512'de Prag'da basılan "Sefer Tefirot" tur. Bu kitabın kapağını büyük bir "Magen David" süslenmektedir.

Altı köşeli yıldız 16. yüzyılın ilk yarısından itibaren Prag, İtalya ve Hollanda'da Foa ailesi tarafından basılan kitaplarda baskı işareti olarak kullanılmıştır. Çeşitli İtalyan Yahudi aileleri 1660-1770 yılları arasında onları takip etmişlerdir. Fakat bütün bu kullanımlar yine de genel bir Yahudi çağrışımına sahip olamamıştır. 17. ve 18. yüzyıllarda altı köşeli yıldızın kullanımı Moravia, Avusturya daha sonra ise Güney Almanya ve Hollanda'da yaygınlaşmıştır.

1643'ten itibaren dinsel objelere işlenen Magen David Yahudiliğin simgesi olarak ilk kez Prag Yahudi Cemaati tarafından kullanılmış ve bu cemaatin özel ve resmi sembolü olarak kabul edilmiştir; bu sembolün Bohemya Cemaatleri yoluyla Viyana'ya kadar ulaştığı varsayılmaktadır. Magen David 1655'te Viyana, 1671'de Amsterdam Yahudi Cemaatleri'nin mühürlerinde yer almıştır.

Baron Shlome Meir Rothschild 1822 yılında Viyana'da şövalye ilan edildiğinde bu yıldız aile arması almıştı. 19. yüzyıl başlarının ünlü Yahudi Alman yazarı Heinrich Heine, Hristiyanlığa dönmüş olmasına rağmen gazete makalelerini isim yerine altı köşeli bir yıldız figürüyle imzalamaktaydı.

"Magen David'e" asıl büyük ölçüde önem ve anlam Kabala ile gelmiş bulunmaktadır. Çağdaş ve ünlü Kabala uzmanı Gershon Sholem "Magen David'in bir Yahudi figürü haline gelmesiyle ilgili evrimi şöyle özetlemektedir: Hristiyan dünyasınca kabul edilen Haç'a karşılık Yahudilerin de özgün bir sembol benimsemeleri ihtiyacı doğmuştu. Haç'ın ifade ettiği anlama sahip olmasa da,

"Magen David" yaygınlıkla tanınıp sevilmiş bir şekildi ve Yahudi dünyasına kendini kolaylıkla kabul ettirmişti."

Magen David "Sionist" hareket tarafından da benimsenmiş 1897'deki İlk Sionist Kongresi'nde kullanılmış; aynı yıl Theodor Herzl'in çıkardığı "Die Welt" adlı gazetenin amblemi olmuştur. Franz Rosenzweig "Der Stern der Erloesung" (1921) adlı yayınında Magen David'e yeni anlamlar yüklenip onu Museviliğin içine içice çekti. Ona göre bu yıldızın Musevilik ile Tanrı veya İnsan ile Dünya arasında derin bir etkileşimi vardır.

Theodor Herzl'in halefi ve yakın arkadaşı Dr. David Wolfson, ilk kez Yahudi Ulusu'nu simgeleyecek bir bayrak şekli önermişti. 1933'te Prag'da onaylanan şekliyle bu bayrak "Tallit"teki gibi beyaz zemin üzerine iki paralel mavi çizgi arasına ortalanmış bir mavi "Magen David" idi. Bu şekil, daha sonra, 1948'de yeniden doğan İsrail Devleti'nin bayrağı olacaktı.

Almanya'da ve Nazilerin işgal ettiği ülkelerde yaşayan Yahudiler II. Dünya Savaşı sırasında kollarına kolluk veya göğüslerin üst kısmına rozet olarak üzerinde **"Jude"** yazan bir sarı Magen David takmaya mecbur edilmişlerdi. Bunun nedeni; Yahudi nüfusu rahat tanımak ve onları kolay bir şekilde toplamaktı. Magen David'in kolluklara ve rozetlere sarı renkte işlenmesinin nedeni geleneksel olarak Yahudilikte altın rengi sarının safiyeti ve ilahiliği temsil etmesidir.

Aynı dönemde İngiliz Kumandası altındaki beş bin kadar gönüllü Yahudi askerinin kurduğu ve tarihte **"Jewish Brigade"** olarak tanınan birliğin üniformalarının kollarını **"Magen David"**li bir bant

süslüyordu. Fakat Magen David'li bu bant bu kez bir utanç sembolü değildi.

Günümüzde altı köşeli yıldız, sadece İsrail Devleti'nin bayrağında yer alan bir sembol olmakla kalmamış, Ortodoks veya liberal olsun, İsrail'de veya Diaspora'da olsun, hür dünyada veya Yahudilerin azınlıkta yaşayıp kimliklerini açığa çıkarmadıkları ülkelerde olsun, Yahudi toplumlarının sevgisiyle, saygıyla ve derin bir bağlılıkla sahip çıktıkları bir sembol olmuştur.

HRİSTİYANLIK

Hristiyan sanatında altı köşeli yıldız motifi özellikle mimari eserlerde bezeme ögesi olarak kullanılmıştır. Hristiyan dünyasının "Süleyman'ın Mührü" teriminden algıladığı beş kollu yıldızdır. İslam dünyasınca altı kollu yıldız olarak bilinen bu yıldız Batılı kaynaklarda "Magen David" olarak isimlendirilmektedir.

Birçok Bizans kilisesindeki oyma ve fresklerde, ahşap kabartmalarda ve mühürlerde bu yıldıza sıklıkla rastlanır.

IV. yüzyıl Bizans muskalarında altı köşeli yıldızın adı olarak "Mühr-ü Süleyman" deyimi kullanılmıştır. Bu muska tılsımı özellikle yüzüklerde çok sevilen ve tercih edilen bir tılsım işareti olmuştur.

Ortaçağ'dan kalma bazı katedrallerde, ve kiliselerde, Burgos, Valencia ve Lerida şatolarının girişlerinde altı köşeli yıldız örneklerine rastlanabilir. Kiliselerde kullanılan nesneler üzerinde de altı köşeli yıldız örnekleri görülebilir. Buna örnek olarak 1266 dolaylarında yapılan Anagni Katedrali'nin vaaz kürsüsündeki motifi verebiliriz.

Almanya'da gelişen Gotik mimarisi, cepheleri ve altı dilimli gülçe süslemeleri ile altı köşeli yıldız geleneğine bağlanır. Ortaya konan bu mimari süsleme **"Tanrı'nın dünyayı mükemmel bir eser olarak altı günde yarattığını"** ifade eder. Bunlara en güzel örnekler Paris Saint Chapelle, Roven Katedrali, Calende Kapısı, Lyon Saint Jean Katedrali'dir.

Araştırmacı J.W. Horsley kitabında, Sir John Soane'nin 1824 yılında Waltworth'de inşa edilmiş St. Peter Kilisesi'ni ziyaretinde, kilisenin bahçesine açılan kapının direklerinde bu sembole koruyucu bir muska olarak rastladığını ve şeklin yerleştirildiği yer itibarıyla bunun yangından koruyucu bir muska olarak asıldığını düşündüğünü kaleme almıştır.

Aynı araştırmacı kitabında ilginç bir bilgiye de yer vermekte ve İngiltere'de yetişen vadi zambağıyla aynı aileden gelen **"Sigillum Salomonis"** (Hz. Süleyman'ın Mührü) adlı çiçeği anlatmaktadır. Bu isimlendirme muhtemelen çiçeğin altı köşeli yıldıza benzemesi nedeniyle (halkasının yukarıdan bakıldığında iç içe iki üçgen şeklinde gözükmesi) yapılmıştır. Yazar bu bilgiden başka Gerard isimli birinin yazdığı eserinde **"kökleri kalın ve beyazdı, üzerinde pek çok boğum göze çarpıyordu, bazı kısımları bir mührün şeklini almaktaydı ki bence ismi olan Sigillum Salomonis buradan gelmekteydi"** sözlerine de yer vermektedir. Yazar notlarının sonraki kısımlarında bu bitkinin yararlarından da bahseder. **"Hz. Süleyman'ın mührünün çiçeğinin kökleri henüz taze ve yeşilken ezilir ve aynen vücuda tatbik edilirse en fazla iki gün içinde oradaki çürüğü ya da yarayı iyileştirmektedir."**

Ancak zaman içinde Hristiyanlar altı köşeli yıldız bir Yahudi sembolü olarak tanımlayarak bu şeklin kullanımını terk etmiş, bunun yerine süsleme sanatlarında beş köşeli yıldıza yer vermeye başlamışlardır.

İSLAMİYET

İslam dünyasında Hz. Süleyman'ın mühür yüzüğüne Mühr-ü veya Mühr-i Süleyman adı verilmektedir. İslam inancına göre, yüzüğün ortaya çıkış hikâyesi ise şöyledir:

Hz. Süleyman aleyhisselâm tahta çıkmasından sonra, Hebron ile Kudüs arasında bir vadide bulunurken, rüzgarlar, su, cinler ve hayvanlar üzerinde hâkim olma iktidarını, bu dört âleme ait dört koruyucu melekten almıştı. Her biri ona kıymetli bir taş verdi. O bu taşları tunçtan ve demirden yapılmış bir yüzüğe geçirdi. İyi cinlere verdiği emirlerini tunç ile kötü cinlere verdiklerini ise demir ile mühürlüyordu. Bu yüzük onun parmağında olduğu sürece cinler, herhangi bir zarar verme kabiliyetini kaybettikleri gibi ayrıca onun emrinde her işi yapmak zorunda kalırlardı.

Efsaneye göre; Süleyman, yıkanacağı ya da ayak yoluna gideceği zamanlar, hükümdarlık mührünü

cariyelerinden **AMİNA** adında birine bırakmayı gelenek edinmişti. İşini bitirdikten sonra mührünü geri alırdı; ayrıca yardımcısı Asaf b. Barahya (Berhiya)da bu yüzüğü kullanma iznine sahipti.

Hz. Süleyman'ın mührü Amina'ya verdiği günlerden birinde şeytani cinlerden biri olan Şahr, gelip Amina'ya oyun oynamak ister ve O'na Süleyman kılığında görünür. Amina'dan mührü alır almaz aynı kılıkta tahta oturur ve ülkeyi yönetmeye, dilediği gibi kanunlarda değişiklik yapmaya başlar. Bu arada Süleyman, mühründen yoksun kalıp dilenci durumuna düşer. Aradan kırk gün geçince şeytan mührü denize atarak kaçır. Mührü denizde bir balık yutar. Balıkçılar balığı tutup Süleyman'a getirirler; O da balığın karnından mührü çıkarıp hükümdarlığına yeniden kavuşmuş olur. Sonra da kendisine bu oyunu oynayan şeytanı buldurur ve boynuna büyük bir taş bağlayıp onu göle attırır. Hz. Süleyman öldüğü zaman bu hükümdarlık yüzüğü hala parmağındadır.

Kur'an-ı Kerim'de zikir edildiğine göre Hz. Süleyman; kuşlara, hayvanlara, insanlara ve cin taifesine hükmeder, onları çalıştırmış. Hz. Süleyman Allah Teâlâ'nın verdiği insanüstü-metafizik bir kuvvete ve derin bir ilme sahipmiş. Bazı müfessirlere göre de; bu güç-kuvvet, O'na iç içe ters olarak girmiş iki üçgen şeklinde olan ve Hz. Süleyman'ı temsil eden Mühr-i Süleyman'dan gelir. **Bu sembol Tanrıyı temsil eden bir çeşit tılsımdır.**

İslam yazarları Hz. Süleyman'ın mührünü eserlerinde sürekli olarak anlatmışlardır. Taberi (M.S 838-923). Hz. Süleyman'ın Cennet'ten getirilmiş olan yüzüğünün O'nun mührü olduğunu bildirmiş, dört yüzlü yüzükte

"Güç Allah'ındır", "Üstün olan Allah'tır", "En yüce yetki Allah'ındır", "Bütüne hâkim olan Allah'tır" yazılarının yer aldığını belirtmiştir. Bundan başka mührün üzerinde bir âdemotunun bulunduğu rivayet olunur. Ayrıca İslam edebiyatında önemli bir yere sahip olan 1001 gece masallarında da bu yüzüğe atıflar yapılmaktadır.

Güç, iktidar ve saltanat simgesi olarak Mühr-i Süleyman, gizli güçler düşünülerek resmedildiği gibi, kimi yerlerde de manevi güç, devamlılık ve iktidar dileğiyle kullanılmıştır.

Yine efsaneye göre bir gün yıkandığı sırada Süleyman'ın parmağından çıkardığı yüzüğü çalan bir dev, gücünü de elinden almış olduğu peygamberin yerine kırk yıl hüküm sürer. Ama sonunda dev yüzüğü denize düşürür. Öte yandan, uzun bir arayıştan sonra yüzüğü yutan balığı tutup karnını yararak mührünü ele geçiren

Süleyman, tahtını ve sihirli gücünü yeniden kazanır. Türkçe'deki "Mühür kimde ise Süleyman odur" deyiimi buradan gelir.

İslam inanışına göre bu simgeyi "Nazar" kuramı ile de bağdaştırabiliriz. Ayrıca altı köşeli yıldızı oluşturan üçgenler, bir kurama göre, stilize bir gözdür.

MASONLUK

1614-1615 yıllarında önce Almanya'da görülen sonra Almanya'nın komşularına da yayılan **"Rose Croix"**, dini-felsefi gizli bir teşkilattır. Özellikle mistik simya ile meşgul olmakla beraber; büyücülükten alınmış unsurları da benimsemişlerdir. Üçgenlere ve altı köşeli yıldızla gizli anlamlar vermişler, bu konuda simya ve astroloji ile birtakım paralellikler kurmuşlardır. Daha sonraki yıllarda kuruluşun birçok sembolü ve uygulaması ile birlikte, Mühr-i Süleyman sembolü de Spekülatif Masonluğa geçmiştir. Öyle ki XIX. yüzyılda bu teşkilatın ismi Masonlukta bir derece anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Masonluk teşkilatı içinde altı köşeli yıldız Mühr-i Süleyman olarak tanımlanmaktadır. Mühr-i Süleyman'da tepesi yukarıya bakan üçgen insanı, tepesi aşağıya bakan üçgen Allah'ı temsil eder.

İç içe kucaklaşmış iki üçgen, Masonluğun dayandığı biri Allah, diğeri İnsan olan iki ögenin birliğini; yani Tevhid'i ve Vahdet'i simgeler. Çünkü, **Allah ve İnsan tektir. Her insanın özü Allah'tır.** Bu sembol, insanın biri madde diğeri mana veya biri beden diğeri ruh veya biri zâhir diğeri bâtın olan iki unsurunun birliğini gösterir.

Dualiteye göre; pozitif ve negatif ögelerin sentezinden nötr doğar. Bu nedenle, Allah'ın ve İnsan'ın kucaklaşarak birbirinin içinde erimesi **"Teklik" yani "Ahad"** dır. İki Üçgen'in iç içe kucaklaşması, yani Mühr-i Süleyman'ın nihai sembolizması **"Ahadiyyet"** sırrıdır; sembolün ortası Makam-ı Mahmud'tur.

Royal Arch bazında Mühr-i Süleyman'ın altı köşesi **"Üç Büyük Nur'u ve Üç Küçük Nur'u veya ışığı"** temsil eder.

Çeşitli masonik uygulamalarda, bu simgenin yalnızca kendi başına değil, diğer simgelerle kullandığı da görülür. Bu bileşik simgelerde, iki çapraz üçgenin ortasında **G Harfi, Güneş, Göz** ve bunların birleşimlerine sık sık rastlanır.

Masonik yazında Hexagram, bir geometrik şekil oluşu bakımından, "**İki Çapraz Üçgen**" ile, toplam altı köşesi olması nedeniyle de "**Altı Köşeli Yıldız**" ile aynı niteliği taşır.

Çağdaş masonlukta bu geometrik şekil, Özdek (madde) ile Ruh'un dengede oluşlarının bir simgesi olarak benimsenmiştir. "Etkin" (aktif) ile "Edilgen (pasif), ya da "Dişi" ile "Erkek" arasındaki dengenin simgesi olarak da yorumlanır. "Ateş" ve "Su" gibi birbirine karşıt öğelerin, ya da "Aydınlık" ve "Karanlık" gibi birbirine karşıt kavramların, birbirlerini bütünleyici oluşlarının bir simgesi olarak da değerlendirilir.

Bir diğer değerlendirmeye göre ise "**Gönye ve Pergel**" simgesinin sonsuzcasına yenilenişidir. Bazı değerlendirmelerde, bir mason locasının ilk beş görevlisi (Envar) ile İç Koruyucu'nun Mabet'teki yerleşimlerin temsil eder. Bazı masonik yorumcular ise, bu şekli Süleyman'ın mührüyle hiç bağdaştırmaksızın başlı başına bir simge olarak değerlendirirler. "İki simetrik eşkenar üçgen" bilgi ve yeteneğin birleşimiyle oluşmuş bir olgunluğun ya da yetkinliğin simgesi olarak benimsenir. Kimi masonik yorumcular ise bu şekli "**Yaşam ve Ölümün Birleşimi**" şeklinde açıklamışlardır.

SONUÇ

Altı köşeli yıldız sembolünün tarih öncesi devirlerde birçok medeniyet tarafından farklı anlamlarda kullanılan bir kült ve inanç sembolü olduğu; sembol hermetik açıdan incelendiğinde modern hermetik büyücülükte makrokosmoz veya evreni, hermetik geleneğe göre ise yedi temel metali içinde toplayan yedi gezegeni sembolize ettiği hususları pek çok araştırmaya konu olmuştur.

Konunun **Yahudilik** bölümü incelendiğinde Magen David'in, kendi üretimleri olmadığı halde sembolün, Yahudilerin ulusal-dini kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olduğu ve sembolün Yahudilik ile özdeşleştiği sonucuna varılmıştır.

Hristiyanlıkta altı köşeli yıldız sembolünün kiliselerde, katedrallerde ve şatolarda kullanılmış olmasına rağmen, Hristiyanların Yahudi sembolü olduğu hareketle altı köşeli yıldızı terk ettikleri ve beş köşeli yıldız kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

İslamiyette ise Süleyman Peygamber'in mühür yüzüğünün bir güç ve saltanat simgesi olduğu bilinir.

Masonik felsefe ışığında altı köşeli yıldız sembolü incelendiğinde, sembolün birbirine karşıt gibi görünen fakat birbirini tamamlayan öğeleri ve bu tamamlamanın sonucunda oluşan dengeyi simgelediği belirlenmiştir.

Altı köşeli yıldız **Ön Türk boylarında** Tamga olarak kullanılan ters-yüz iki üçgenden meydana gelmiş; Orta Asya Türk kültüründe Yaradanı ve Yaradılanı simgeleyen çeşitli Türk boylarının yol göstericisi olarak kabul edilen bir semboldür.

Noktaların birleşmesi sonucunda oluşan çizgilerin çeşitli kompozisyonlar oluşturacak şekilde kesişmesi veya birleşmesi sonucunda meydana gelen altı köşeli yıldız sembolü Anadolu Selçuklu Öncesi Dönemi Türk Sanatı'nda taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak mihraplara işlenmiştir. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde altı köşeli yıldız sembolü çini malzeme ile mozaik tekniği uygulanarak mihraplara, taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak taçkapılara, ahşap malzeme ile künde-kari tekniği uygulanarak camiilerin cümle kapılarına ve pencere kapaklarına işlenmiştir.

Beylikler Dönemi Sanatı, Anadolu Selçuklu sanatından aldığı etkileri varolduğu coğrafya ve siyasi yapıyla harmanlamıştır. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde altı köşeli yıldız sembolü ağırlıklı olarak çini malzeme ile mozaik tekniği uygulanarak mihraplara, taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak taçkapılara işlenmiştir.

Osmanlı Sanatı, Anadolu Selçuklu Sanatı ile kıyaslandığında bir merkezîyet ve çeşitlilik arayışının varolduğunu söyleyebiliriz. Osmanlı İmparatorluğu kendi sanatını oluştururken siyasi, kültürel ve sosyolojik yapısını da bünyesine alarak kendi sentezini yaratan ve bu sentezden yeni ve çağdaş çıkarımlar yapan bir sanat evresidir. Osmanlı Sanatı'nda altı köşeli yıldız sembolü işlenirken sembolün işlendiği yer ve uygulanan tekniklerde bir değişim gözlemlenmektedir.

Osmanlı Sanatı'nda altı köşeli yıldız sembolü taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak pencere

alınlıklarına ve minberlerin şebekelerine işlenmiştir. Taş malzeme ile altı köşeli yıldız sembolü işlenirken oyma tekniğinin yanı sıra iki renkli taş işçiliğinin kakma tekniği ile uygulandığını görülmektedir. Çini malzeme ise ağırlıklı olarak dış cephelerden ziyade iç tezyinatta kullanılmış; altı köşeli yıldız sembolü camiilerin eyvan ve tabhane duvarlarının alt bölümüne sıraltı tekniği uygulanarak işlenmiştir. Ahşap malzeme de Anadolu Selçuklu Sanatı'nda uygulanan teknik ile camiilerin cümle kapılarına ve pencere kapaklarına işlenmiştir.

Anadolu Türk mimari süslemesi ve küçük objelerde karşımıza çıkan altı köşeli yıldız, geniş kompozisyonlar içine alınarak sayıca arttırılmış, şeklin ikonografik kökeni ya da anlam boyutu yerine; dekoratif kimliği geometrik tasarımının bir gereği olarak öne çıkmıştır.

Sonuçta diyebiliriz ki; **ALTI KÖŞELİ YILDIZ BÜTÜN İNSANLIĞINDIR.**

KAYNAKÇA:

İdil TÜRELİ, Türk Sanatında Altı Köşeli Yıldız [Kitap]. - İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Estitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı, 209901- Yüksek Lisans Tezi, 2006.